

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แรงจูงใจของชาวพุทธไทยต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สัณเฑาะณีสถาน ๔ ตำบล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) เพื่อศึกษาแรงจูงใจของชาวพุทธไทยต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สัณเฑาะณีสถาน ๔ ตำบล ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจของชาวพุทธไทยต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สัณเฑาะณีสถาน ๔ ตำบล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเดินทางไปแสวงบุญต่างประเทศ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน และ ๓) เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชาวพุทธไทยต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สัณเฑาะณีสถาน ๔ ตำบล ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ กลุ่มชาวพุทธไทย ที่เดินทางไปจาริกแสวงบุญ ณ สัณเฑาะณีสถาน ๔ ตำบล ทั้งหมด ๔๐๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตรฐานค่า ๕ ระดับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๕ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ LSD (Least Square Difference Method) ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไป

จากการศึกษา พบว่า ชาวพุทธไทยที่จาริกแสวงบุญ ณ สัณเฑาะณีสถาน ๔ ตำบล ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๗๕ อายุระหว่าง ๔๑ - ๖๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๒๕ การศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๐๐ มีประสบการณ์การเดินทางไปแสวงบุญต่างประเทศระหว่าง ๑ - ๕ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๕๐ ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๗๕ และมีรายได้มากกว่า ๒๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๐๐

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจภายนอก และภายในของชาวพุทธไทยต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สัณเฑาะณีสถาน ๔ ตำบล

ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจภายนอก โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = ๔.๓๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

๑) ด้านสถานที่ประสูติ พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายนอกต่อลุมพินี สถานที่ประสูติ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = ๔.๔๒$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายนอกต่อลุมพินี สถานที่ประสูติ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = ๓.๗๘ - ๔.๑๔$) ได้แก่ เส้าพระเจ้าอโศกเป็นสัญลักษณ์ที่จารึกว่า สถานที่แห่งนี้เป็นที่ประสูติของพระพุทธเจ้า เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สัณเฑาะณีสถาน ๔ ตำบล และความปิติที่เกิดจากการได้มาสถานที่

ประสูติของพระพุทธเจ้า เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน สำหรับข้อที่เหลือมีระดับแรงจูงใจภายนอกต่อลุมพินี สถานที่ประสูติ อยู่ในระดับมากที่สุด

๒) ด้านสถานที่ตรัสรู้ พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายนอกต่อพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายนอกต่อพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.72$) ได้แก่ พระพุทธเมตตา เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล สำหรับข้อที่เหลือมีระดับแรงจูงใจภายนอกต่อพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด

๓) ด้านสถานที่แสดงปฐมเทศนา พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายนอกต่อสารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายนอกต่อสารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.99 - 4.08$) ได้แก่ เมืองพาราณสี ที่ท่านได้ฟังมาว่าเป็นเมืองสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล และป่าอิสิปตนมฤคทายวัน คือ แรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล สำหรับข้อที่เหลือมีระดับแรงจูงใจภายนอกต่อสารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา อยู่ในระดับมากที่สุด

๔) ด้านสถานที่ปรินิพพาน พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายนอกต่อกุสินารา สถานที่ปรินิพพาน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายนอกต่อกุสินารา สถานที่ปรินิพพาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.60 - 3.99$) ได้แก่ ต้นสาละ ที่เกี่ยวข้องกับกาปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล และพระพุทธรูปปางปรินิพพาน เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล สำหรับข้อที่เหลือมีระดับแรงจูงใจภายนอกต่อกุสินารา สถานที่ปรินิพพาน อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจภายใน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

๑) ด้านสถานที่ประสูติ พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายในต่อลุมพินี สถานที่ประสูติ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายในต่อลุมพินี สถานที่ประสูติ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.24 - 4.49$) ได้แก่ ลุมพินี สถานที่ประสูติ เป็นแรงจูงใจให้ท่านเห็นว่า ชีวิตที่เกิดขึ้นมา สามารถพัฒนาไปสู่ชัยชนะ (ความหลุดพ้น) ลุมพินี สถานที่ประสูติ เป็นแรงจูงใจให้ท่านเชื่อว่า การเกิดเป็นการเปิดโอกาสให้ท่านทำความดี (บารมี) ให้แก่ตนเองและผู้อื่น ลุมพินี สถานที่ประสูติ เป็นแรงจูงใจให้พัฒนาตนเพื่อทำหน้าที่ ที่ตนเองรับผิดชอบให้ดีที่สุด ลุมพินี สถานที่ประสูติ เป็นกำลังใจให้ท่านเห็นว่า การเกิดของชีวิตหนึ่งนั้นต้องมีความอดทนต่อสู้กับความทุกข์ต่างๆก่อนจะบรรลุถึงเป้าหมาย และลุมพินี สถานที่ประสูติแสดงให้เห็นว่าเมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว ทำอย่างไรจึงจะทำประโยชน์ และสร้างความสุขสงบให้แก่ผู้อื่น เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล

๒) ด้านสถานที่ตรัสรู้ พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายในต่อพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายในต่อพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.19$) ได้แก่ พุทธคยา

สถานที่ตรัสรู้เป็นแรงจูงใจให้ท่านรู้ว่า ชีวิตนั้นมีความทุกข์ สำหรับข้อที่เหลือมีระดับแรงจูงใจภายในต่อพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด

๓) ด้านสถานที่แสดงปฐมเทศนา พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายในต่อสารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายในต่อสารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.14 - 4.15$) ได้แก่ การจาริกแสวงบุญยังสถานที่ปฐมเทศนา เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินตามสายกลางตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา และการจาริกแสวงบุญยังสถานที่ปฐมเทศนา เป็นแรงจูงใจให้ท่านใช้ชีวิตอย่างพอเพียง สำหรับข้อที่เหลือมีระดับแรงจูงใจภายในต่อสารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา อยู่ในระดับมากที่สุด

๔) ด้านสถานที่ปรินิพพาน พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายในต่อกุสินารา สถานที่ปรินิพพาน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายในต่อกุสินารา สถานที่ปรินิพพาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54 - 4.65$) ได้แก่ การจาริกแสวงบุญยังสถานที่ปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เป็นแรงจูงใจให้ท่านเกิดความเลื่อมใสในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามากยิ่งขึ้น การจาริกแสวงบุญยังสถานที่ปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เป็นแรงจูงใจให้ท่านเกิดความไม่ประมาทในชีวิต สถานที่ปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ทำให้ท่านมองเห็นว่า ชีวิตเป็นของไม่เที่ยง และพร้อมที่จะตั้งอยู่ในความไม่ประมาท การจาริกแสวงบุญยังสถานที่ปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เป็นแรงจูงใจให้ท่านมองเห็นความไม่เที่ยงแท้ของสังขาร (อนิจจัง) และพร้อมที่จะดำเนินชีวิตให้ดีขึ้น โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง และการจาริกแสวงบุญยังสถานที่ปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เป็นแรงจูงใจให้ท่านสร้างคุณงามความดี ก่อนชีวิตจะถึงจุดจบ คือ ความตาย

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจภายนอก และภายใน ของชาวพุทธไทยต่อสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล

ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจภายนอก และภายใน ต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล สรุปได้ดังนี้

๑) สมมติฐานที่ ๑ พบว่า ชาวพุทธไทยที่มีเพศต่างกัน มีระดับแรงจูงใจต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล แตกต่างกัน ในด้านแรงจูงใจภายนอกต่อลุมพินี สถานที่ประสูติต่อพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ ต่อสารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา ต่อกุสินารา สถานที่ปรินิพพาน และโดยรวม แรงจูงใจภายในต่อพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ ต่อสารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา ต่อกุสินารา สถานที่ปรินิพพาน และโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

๒) สมมติฐานที่ ๒ พบว่า ชาวพุทธไทยที่มีอายุต่างกัน มีระดับแรงจูงใจต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล แตกต่างกัน ในด้านแรงจูงใจภายในต่อสารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

๓) สมมติฐานที่ ๓ พบว่า ชาวพุทธไทยที่มีการศึกษาต่างกัน มีระดับแรงจูงใจต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล แตกต่างกัน ในด้านแรงจูงใจภายนอกต่อพุทธคยา สถานที่

ตรัสรู้ ต่อสารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา ต่อกุสินารา สถานที่ปรินิพพาน และโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

๔) สมมติฐานที่ ๔ พบว่า ชาวพุทธไทยที่มีประสบการณ์การเดินทางไปแสวงบุญต่างประเทศต่างกัน มีระดับแรงจูงใจต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สังฆะนียสถาน ๔ ตำบล แตกต่างกัน ในด้านแรงจูงใจภายนอกต่อสารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

๕) สมมติฐานที่ ๕ พบว่า ชาวพุทธไทยที่มีอาชีพต่างกัน มีระดับแรงจูงใจต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สังฆะนียสถาน ๔ ตำบล แตกต่างกัน ในด้านแรงจูงใจภายนอกต่อพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ ต่อสารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา ต่อกุสินารา สถานที่ปรินิพพาน และโดยรวม แรงจูงใจภายในต่อพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ ต่อสารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา และโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

๖) สมมติฐานที่ ๖ พบว่า ชาวพุทธไทยที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีระดับแรงจูงใจต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สังฆะนียสถาน ๔ ตำบล แตกต่างกัน ในด้านแรงจูงใจภายนอกต่อพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

๕.๑.๔ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจาริกแสวงบุญ ณ สังฆะนียสถาน

๔ ตำบล

๑) ด้านการเดินทาง พบว่า ชาวพุทธไทยเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังฆะนียสถาน ๔ ตำบล ส่วนใหญ่ มีแรงจูงใจ ต้องการเดินทางไปเพื่อได้เห็นสถานที่สำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นไปตามที่ได้ตั้งใจไว้ จำนวน ๑๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗๕ จากการได้ยินได้ฟังจากผู้อื่น ถึงเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า ทำให้มีแรงจูงใจต้องการเดินทางจาริกแสวงบุญ สังฆะนียสถาน ๔ ตำบล จำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๐๐ เชื่อว่าจะไม่ตกรอกเมื่อตายไป เมื่อได้มากราบไหว้สังฆะนียสถาน ๔ ตำบล จำนวน ๑๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๗ และไม่แสดงความคิดเห็น จำนวน ๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๕๐

๒) ด้านข้อเสนอแนะ จากผลวิจัย พบว่า ของชาวพุทธไทยต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สังฆะนียสถาน ๔ ตำบล ส่วนใหญ่ต้องการให้การเดินทางสั้นกว่านี้ เนื่องจากเหน็ดเหนื่อยเกินไป จำนวน ๑๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๗๕ ต้องการให้พระวิทยากร ร่วมเดินทางไปกับคณะตลอดการเดินทาง เนื่องจากพระวิทยากรส่วนใหญ่ เดินทางร่วมกับคณะเพียงแต่ละสังฆะนียสถานเท่านั้น จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๕๐ ไม่ต้องการให้ผู้จาริกบุญทำกิจกรรมเสี่ยงดัง ภายในบริเวณสังฆะนียสถาน จำนวน ๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๕ และไม่แสดงความคิดเห็น จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๐

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่องแรงจูงใจของชาวพุทธไทยต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สังฆะนียสถาน ๔ ตำบล โดยรวม และรายด้าน ปรากฏว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย คือ ชาวพุทธไทยที่มี เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์การเดินทางไปแสวงบุญต่างประเทศ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีแรงจูงใจต่อการจาริกบุญ ณ สังฆะนียสถาน ต่างกัน โดยพบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจ

ภายนอก และภายใน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.30 - 4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ชาวพุทธไทย มีระดับแรงจูงใจภายนอก สำหรับสภานาถ สถานแสดงปฐมเทศนา อยู่ในระดับมาก นอกนั้นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และแรงจูงใจภายใน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

๕.๒.๑ ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไป

จากการวิเคราะห์ สถานภาพทั่วไปของชาวพุทธไทยที่จาริกแสวงบุญ ณ สักขะนียสถาน ๔ ตำบล ปรากฏว่า เกิดจากความต้องการเป็นที่ตั้ง อ่างในพวงพันธุ พงษ์โสภณ ถึงทฤษฎีลำดับความต้องการของอับราฮัม เอช. มาสโลว์ เป็นการเน้นย้ำในเรื่องความต้องการของมนุษย์ เพราะมนุษย์มีความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จากผลการวิจัย พบว่า ผู้จาริกแสวงบุญ ณ สักขะนียสถาน ๔ ตำบล ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ ๖๓.๗๕ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร รอดเขียน ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ แรงจูงใจในการเลือกจุดหมายปลายทาง และความคาดหวังของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษาในเขตพื้นที่ชนบท จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน ใน ๑๕ อำเภอ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ ๕๖.๗๕ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว ทั้งนี้ เนื่องจากเพศหญิงมีความอ่อนโยน เชื่อเรื่องบุญบาป ต้องการความสงบของชีวิต มากกว่าเพศชายในการเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สักขะนียสถาน ๔ ตำบล ด้านอายุ พบว่าชาวพุทธไทยที่เดินทางจาริก ส่วนใหญ่อายุ ๔๑ – ๖๐ ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญานันท์ อัครธรรมนนท์ ได้ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าเชิงพุทธจริยศาสตร์ในการจาริกแสวงบุญ จตุสัฏขะนียสถานของชาวพุทธไทย ว่าหลักการจาริกแสวงบุญของชาวพุทธไทยเป็นการเดินทางด้วยศรัทธาเลื่อมใส เพื่อแสดงความเคารพและถวายสักการบูชา ณ จตุสัฏขะนียสถานตามพุทธวจนะ ชาวพุทธไทยมักเดินทางเป็นคณะ โดยมากอยู่ในวัยทำงานถึงวัยเกษียณ โดยมีพระวิทยากรเป็นผู้นำด้านปริยัติธรรมและกิจกรรมอื่นๆ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์เดินทางไปแสวงบุญต่างประเทศ ระหว่าง ๑ – ๕ ครั้ง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพส่วนตัว และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า ๒๕,๐๐๐ บาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อลิศา ริมดิสิต ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน กรณีศึกษาผู้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานศูนย์ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ศูนย์ ๑) เพชรเกษม ๕๔ กลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน ๑๙๖ คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล พบว่า ผู้เข้าร่วมปฏิบัติ ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า ๒๕,๐๐๐ บาท

๕.๒.๒ เปรียบเทียบผลระดับแรงจูงใจภายนอก และภายใน ของชาวพุทธไทยต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สักขะนียสถาน ๔ ตำบล

๑) ชาวพุทธไทยที่จาริกแสวงบุญ ณ สักขะนียสถาน ๔ ตำบล มีระดับแรงจูงใจภายนอก โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน มากที่สุด ได้แก่ แรงจูงใจภายนอกต่อลุมพินี สถานที่ประสูติ น้อยที่สุด ได้แก่ แรงจูงใจภายนอกต่อสภานาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา

เมื่อพิจารณาระดับแรงจูงใจภายนอกและภายใน เป็นรายด้าน และรายข้อ ได้ดังนี้

ด้านสถานที่ประสูติ ระดับแรงจูงใจในการจาริกบุญมากที่สุด ได้แก่ พระพุทธเจ้า คือบุคคลในอุดมคติของท่านที่มีประวัติการประสูติ เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สักขะนียสถาน ๔ ตำบล และลุมพินี สถานที่ประสูติแสดงให้เห็นว่าเมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว ทำอย่างไรจึงจะทำประโยชน์ และสร้างความสุขสงบให้แก่ผู้อื่น เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ

สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล น้อยที่สุด ได้แก่ เสาพระเจ้าอโศกเป็นสัญลักษณ์ที่จารึกว่า สถานที่แห่งนี้เป็นที่ประสูติของพระพุทธเจ้า เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล และลุมพินี สถานที่ประสูติ เป็นแรงจูงใจให้ท่านเห็นว่า ชีวิตที่เกิดขึ้นมา สามารถพัฒนาไปสู่ชัยชนะ (ความหลุดพ้น)

ด้านสถานที่ตรัสรู้ ระดับแรงจูงใจในการจาริกบุญมากที่สุด ได้แก่ เหตุการณ์การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าที่ผ่านมาเมื่อ ๒๖๐๐ ปี คือสถานที่ที่เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล และการจาริกแสวงบุญยังพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ เป็นแรงจูงใจให้ท่านเห็นจุดมุ่งหมายของชีวิต คือความสุขสงบที่แท้จริง (หลุดพ้นจากทุกข์ต่างๆ) กับการจาริกแสวงบุญยังพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ เป็นแรงจูงใจให้ท่านนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาชีวิตให้พบความสุข น้อยที่สุด ได้แก่ พระพุทธเมตตา เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล และพุทธคยา สถานที่ตรัสรู้เป็นแรงจูงใจให้ท่านรู้ว่า ชีวิตนั้นมีความทุกข์

ด้านสถานที่แสดงปฐมเทศนา ระดับแรงจูงใจในการจาริกบุญมากที่สุด ได้แก่ เรื่องราวของพระปัญจวัคคีย์ ภิกษุ ๕ รูปแรกที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมครั้งแรก เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล และการจาริกแสวงบุญยังสถานที่ปฐมเทศนา ทำให้ท่านเห็นคุณค่าของหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในการพัฒนาตนให้พ้นทุกข์ น้อยที่สุด ได้แก่ เมืองพาราณสี ที่ท่านได้ฟังมาว่าเป็นเมืองสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล และการจาริกแสวงบุญยังสถานที่ปฐมเทศนา เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางตามสายกลางตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา

ด้านสถานที่ปรินิพพานระดับแรงจูงใจในการจาริกบุญมากที่สุด ได้แก่ การจาริกแสวงบุญยังสถานที่ปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เป็นแรงจูงใจให้ท่านสร้างคุณงามความดี ก่อนชีวิตจะถึงจุดจบ คือความตาย และความตั้งใจครั้งหนึ่งอยากมาสถานที่ปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล น้อยที่สุด ได้แก่ การจาริกแสวงบุญยังสถานที่ปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เป็นแรงจูงใจให้ท่านเกิดความเลื่อมใสในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามากยิ่งขึ้น และต้นสาละ ที่เกี่ยวข้องกับการปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เป็นแรงจูงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล

สรุปได้ว่า ระดับแรงจูงใจภายนอก ภายใน และระดับแรงจูงใจรายด้าน และรายข้อ ที่มีผลต่อแรงจูงใจของชาวพุทธไทย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาผลงานของ พระราชรัตนรังสี ได้กล่าวว่า สังเวชนียสถาน เป็นสถานที่ควรได้แสวงบุญ อันจักเกิดผลจากการทำบุญด้วยตนเอง ย่อมได้ผลคุ้มค่า แรงจูงใจเดินทางรอยพระพุทธเจ้า ได้มาแสวงบุญ อัมมัญญ อัมมกุศล ปิตปราโมทย์ เป็นกำไรแห่งชีวิต หากได้เดินทางไปจาริกแสวงบุญสังเวชนียสถาน

๒) สรุปผลการวิจัยจากการศึกษา ได้ดังนี้

จากการวิจัย สรุปได้ว่า ผู้จาริกบุญส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ ๔๑ – ๖๐ ปี ทั้งนี้พบว่า เพศชายมีแรงจูงใจมากกว่าเพศหญิง เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนของผู้จาริกบุญ ซึ่งเดินทางน้อยกว่าเพศหญิง กล่าวได้ว่า เพศชายเป็นเพศมีความเข้มแข็ง และแน่วแน่ในกิจการงานมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากเป็นเพศผู้นำ เป็นผู้นำของครอบครัวในการกระทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อเกิดแรงจูงใจขึ้น จะมีแนวโน้มว่า ต้องจัดการทำสิ่งที่ตั้งใจให้สำเร็จ ทั้งนี้ ชาวพุทธไทย มีแรงจูงใจต้องการไปสักการ

สถานที่ประสูติ มากที่สุด จากข้อที่ว่า พระพุทธเจ้า คือ บุคคลในอุดมคติของท่านที่มีประวัติการประสูติ และลมพินิ สถานที่ประสูติ แสดงให้เห็นว่าเมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว ทำอย่างไรจึงจะทำประโยชน์ และสร้างความสุขสงบให้แก่ผู้อื่น เสถียรพงษ์ วรรณปก ได้กล่าวถึง พระเจ้าอโศกมหาราช จาริกไปยังสถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้าด้วยพระองค์เอง แล้วทรงกระทำการบูชา ณ สถานที่แห่งนี้ ซึ่งถือเป็นสถานที่สำคัญแห่งแรกในสังเวชนียสถานี่ควรแก่การไปสักการบูชา ซึ่งชาวพุทธไทยมีความแรงใจเช่นเดียว และชาวพุทธไทย มีแรงใจภายในต่อสถานที่ปรินิพพานของพระพุทธเจ้า มากที่สุด ในข้อที่ว่า การจาริกแสวงบุญยังสถานที่ปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เป็นแรงใจให้ท่านสร้างคุณงามความดี ก่อนชีวิตจะถึงจุดจบ คือ ความตาย และความตั้งใจครั้งหนึ่งอยากมาสถานที่ปรินิพพานของพระพุทธเจ้า เป็นแรงใจให้ท่านเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล พระอริการสมศักดิ์ ไสโรท ได้กล่าวถึง การจาริกบุญ จาริกธรรม ของชาวพุทธ ในดินแดนพุทธภูมิ เหมือนหนึ่งพระพุทธองค์ท่าน ได้เตือนว่า สังขารทั้งหลาย มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลาย จงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด

การจาริกบุญของชาวพุทธไทย เมื่อได้พบสิ่งๆต่างเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าแล้ว เชื่อว่าการเกิด และการตาย เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าสอนให้บุคคล เข้าใจถึงหลักธรรมพระไตรลักษณ์ และไม่ยึดติดอยู่กับสรรพสิ่งในโลกนี้ เมื่อบุคคลเข้าใจ และปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา น้อมนำอริยมรรคมาพัฒนาจิตใจ อันเป็นแนวทางขจัดทุกข์ทั้งมวลของชีวิต เพื่อความสุข และประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบันและโลกหน้า

๕.๒.๓ ประโยชน์จากการจาริกแสวงบุญ

ชาวพุทธไทยผู้จาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ในพุทธภูมิ ล้วนมาโดยพลังศรัทธาอันเกิดจาก พุทธวจนะที่พระพุทธเจ้าทรงชี้แนะทาง ที่ตรัสไว้ในมหาปรินิพพานสูตร ให้มารับสิ่งดีๆ แก่ชีวิตกับสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ถือเป็นหลักการทำบุญในพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ซึ่งปรากฏในคัมภีร์ไตรปิฎก คือ บุญกิริยาวัตถุ เมื่อกล่าวโดยย่อแล้ว มีเพียง ๓ ประการ คือ ทาน ศีล และภาวนา และเมื่อไปแล้ว เกิดความรู้สึกอย่างไรกับสถานที่ต่างๆ และรู้สึกอย่างไรกับคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งสอดคล้องกับ พระสุเมธาธิบดี ในสุ่แดนพุทธองค์ ว่า สถานที่ของพระพุทธเจ้างดงามที่ชาวพุทธทั่วโลก ต่างหลั่งไหลด้วยความศรัทธาอันแรงกล้า มาสร้าง มาน้อมนมัสการสักการะ เคารพบูชาด้วยความอบอุ่นอย่างหาที่เปรียบได้ยาก การเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบลของชาวพุทธไทย เกิดขึ้นจากความเชื่อและศรัทธา ในพระพุทธศาสนา จนเกิดเป็นแรงใจให้ต้องการเดินทางไปยังสังเวชนียสถานด้วยตนเอง เมื่อเดินทางไปสักการะบูชาสถานที่ต่างๆ และได้พบเห็นสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า เกิดความรู้สึกต่างๆ ต่อสังเวชนียสถาน ดังผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ชาวพุทธไทย ส่วนใหญ่มีแรงใจภายนอกและภายใน โดยรวม ต่อ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล อยู่ในระดับมากที่สุด และได้ข้อคิด คติธรรมจากการเดินทางจาริกแสวงบุญของพระราชาธรรณรังสี กล่าวไว้ว่า การนำหลักธรรมจากสถานที่ทั้ง ๔ แห่ง มาเป็นประทีปส่องทางให้เดินตามอย่างไร ในฐานะผู้ยังข้องอยู่ในโลก คือ

สถานที่ประสูติ ให้คิดเรื่อง ก่อนเกิด การเกิด เกิดอย่างไร จึงจะไม่มีปัญหา

สถานที่ตรัสรู้ ให้คิดเรื่อง การศึกษา เรียนรู้ การฝึกตน จึงจะใช้ปัญญาเป็น

สถานที่ปฐมเทศนา ให้คิดเรื่อง การทำงาน ผลงาน จึงจะได้กำไร

สถานที่ปริณิพพาน ให้คิดเรื่อง อยู่อย่างไร หยุดความประมาท ประโยชน์สูงสุด

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) รัฐบาลไทย ควรส่งเสริมให้งบประมาณ จัดทำโครงการให้พระสงฆ์ไทยทั่วประเทศ เป็นตัวแทนเดินทางจาริกบุญทุกปี (๑ วัด ๑ สิทธิ ในแต่ละครั้ง) ปีละ ๑๐๐ รูป โดยสนับสนุน ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเดินทาง และอำนวยความสะดวกในการทำเอกสารการเดินทางต่างๆ เพื่อ พระสงฆ์ไทยจะได้เข้าใจ เข้าถึง ต้นกำเนิดที่แท้จริง แล้วนำสิ่งที่ได้พบเห็น เพื่อต่อยอดหลักธรรมคำสั่ง สอนของพระพุทธเจ้าที่มีอยู่จริง มาถ่ายทอด เผยแพร่ และสั่งสอนชาวพุทธไทยได้อย่างมั่นใจและ ถูกต้อง และเพื่อคุณค่าต่อพระพุทธศาสนาให้ดำรงคงอยู่ยั่งยืนต่อไป

๒) รัฐบาลไทย ควรช่วยเหลือให้ชาวพุทธไทย ได้เดินทางจาริกแสวงบุญให้มากขึ้น โดยขอ ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการอำนวยความสะดวกในการทำเอกสารการเดินทาง เช่น หนังสือเดินทาง การยื่นขอวีซ่าของประเทศอินเดีย และเนปาล ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง และไม่สะดวก ในการยื่นขอวีซ่า เพื่อชาวพุทธไทยจะได้มีโอกาสเดินทางมากขึ้น

๓) วัดไทยต่างๆ ในเส้นทางสังเวชนียสถาน ควรอบรม และเพิ่มจำนวนพระธรรมทูต ผู้ปฏิบัติงานพระวิทยากร ในช่วงเดือนตุลาคม ถึง เดือนมีนาคม ของทุกปี เนื่องจากเป็นช่วงที่ชาวไทย เดินทางจาริกแสวงบุญจำนวนมาก ทำให้พระวิทยากรไม่เพียงพอต่อคณะผู้เดินทางจาริกแสวงบุญ จึง ทำให้ผู้จาริกบุญขาดโอกาสในการรับรู้เรื่องราวความรู้ในด้านต่างๆ

๔) ชาวพุทธไทย โดยเฉพาะเพศชาย นักเรียน นักศึกษา และชาวพุทธทุกภาคส่วน ควรไป จาริกแสวงบุญสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล สักครั้งหนึ่งในชีวิต เพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้เป็นคนมีสำนึกที่ดี เพื่ออนาคตที่ดีกับตนเอง และประเทศชาติ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

๑) การจาริกแสวงบุญ เป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อชาวพุทธไทย และมีคุณค่าอย่างยิ่ง ดังนั้น การเดินทางสู่ สังเวชนียสถาน จึงควรอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการเดินทาง จะต้องเตรียมข้อมูล ต่างๆ ทั้งเนื้อหา และรูปแบบกิจกรรมให้กับผู้จาริกบุญได้ศึกษา ได้เตรียมพร้อมก่อนเดินทาง อีกทั้ง จัดการปฐมนิเทศชี้แจง แนะนำ การเตรียมตัวก่อนเดินทาง เพื่อที่จะได้เข้าใจได้อย่างรวดเร็วขึ้น เมื่อ เดินทางไปถึงสถานที่จริง เพื่อที่ผู้จาริกบุญสามารถเชื่อมโยงเรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆ ในแต่ละสถานที่ ระหว่างเดินทาง ได้ดียิ่งขึ้นและถูกต้องที่สุด

๒) ประโยชน์ทางด้านสังคม จากการเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล พบว่า เมื่อผู้จาริกบุญ ได้ขัดเกลากิเลส ได้สร้างบุญกุศล ประพฤติตนตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า แล้ว สังคมจะน่าอยู่มากขึ้น ปัญหาต่างๆ จะลดน้อยลง สังคมจะร่มเย็น อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

๓) ประโยชน์ทางด้านจิตใจ จากการเดินทางจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล พบว่า ทำให้เข้าใจชีวิตมากขึ้น สามารถนำคติธรรมจากการวิจัยแรงจูงใจภายในของชาวพุทธไทย ต่อ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ไปพัฒนาใช้ในชีวิตประจำวันได้ คือ

สถานที่ประสูติ : เป็นแรงจูงใจ ให้พัฒนาตน เพื่อทำหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบให้ดีที่สุด

สถานที่ตรัสรู้ : เป็นแรงจูงใจ ให้ไม่ย่อท้อต่อความทุกข์

สถานที่ปฐมนิเทศ : เป็นกำลังใจ ให้ท่านเชื่อในศักยภาพ ในการพัฒนาตน ไปสู่เป้าหมายที่

ดีของชีวิต

สถานที่ปรินิพพาน : เป็นกำลังใจ ให้สร้างชีวิต ก่อนชีวิตจะถึงจุดจบ คือ ความตาย หากผู้จาริกบุญ ได้นำหลักธรรมไปพัฒนาใช้กับชีวิตประจำวันแล้ว อกุศลกรรมต่างๆก็จะเบาบางลง ชีวิตจะเป็นสุขมากขึ้นโดยลำดับได้อย่างแน่นอนในโลกปัจจุบัน และโลกหน้า

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ศึกษาทัศนคติ และพฤติกรรมของชาวพุทธไทยต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล

๒) ศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวัง ความพึงพอใจของชาวพุทธไทยก่อนและหลัง ต่อการจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล

๓) ศึกษาภาพลักษณ์ของสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ที่มีต่อความต้องการไปจาริกแสวงบุญของชาวพุทธไทย